

دانشگاه پیام نور

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته مدیریت دولتی (منابع انسانی)

گروه علمی مدیریت

عنوان پایان نامه :

رابطه بین مهارت های تفکر انتقادی با گرایش به تفکر انتقادی در

دانشجویان تحصیلات تکمیلی پیام نور شیراز

فاطمه یزدان پناه

استاد راهنما :

دکتر علیرضا موغلی

استاد مشاور :

دکتر ملیحه نیک کار

اسفند ۱۳۹۱

صلى الله عليه وسلم

دانشگاه پیام نور

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

مرکز شیراز

پایان نامه

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته مدیریت دولتی (منابع انسانی)

گروه علمی مدیریت

عنوان پایان نامه :

رابطه بین مهارت های تفکر انتقادی با گرایش به تفکر انتقادی در

دانشجویان تحصیلات تکمیلی پیام نور شیراز

فاطمه یزدان پناه

استاد راهنما :

دکتر علیرضا موغلی

استاد مشاور :

دکتر ملیحه نیک کار

اسفند ۱۳۹۱

تاریخ: ۱۳۹۱/۱۲/۲۲

شماره: ۰۵/۲-۱۶۲۷۱

پیوست:

دانشگاه پیام نور استان فارس
باسم تعالی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

صور تجلسه دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

جلسه دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد خانم فاطمه یزدان پناه دانشجوی رشته مدیریت دولتی به

شماره دانشجویی ۸۹۰۰۷۴۲۴۷ تحت عنوان:

«رابطه بین مهارت های نگارش با گرایش به نگارش آشنایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی پیام نور شیراز»

با حضور هیات داوران در روز سه شنبه مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۲۲ ساعت ۹:۰۰ صبح در محل ساختمان

اندیشه برگزار شد و هیات داوران پس از بررسی، پایان نامه مذکور را شایسته

نمره به عدد ۱۹.۵ به حروف بیست و نه و پنج به درجه عالی تشخیص داد.

نام و نام خانوادگی	هیات داوران	مرتبه دانشگاهی	دانشگاه / موسسه	امضاء
دکتر علیرضا موغلی	مشاور	استاد	پیام نور شیراز	
دکتر ملیحه نیک کار	مشاور	استادیار	پیام نور شیراز	
دکتر فریبا تابع بردبار	مشاور	استادیار	پیام نور خرامه	
مهندس احسان امینی	نماینده تحصیلات تکمیلی	مری	پیام نور شیراز	

رئیس اداره تحصیلات تکمیلی

شیراز- شهرک گلستان، بلوار دهخدا
قبل از نمایندگی بین المللی
تلفن: ۰۷۱۱-۶۲۲۲۲۴۰-۳
دورنگار: ۰۷۱۱-۶۲۲۲۲۴۹
صندوق پستی: ۱۳۶۸- ۷۱۹۵۵
www.spnu.ac.ir
Email: admin@spnu.ac.ir

اینجانب فاطمه یزدان پناه دانشجوی ورودی سال ۱۳۸۹ مقطع کارشناسی ارشد رشته مدیریت دولتی گواهی می نمایم چنانچه در پایان نامه خود از فکر، ایده و نوشته دیگری بهره گرفته ام با نقل قول مستقیم یا غیر مستقیم منبع و ماخذ آن را نیز در جای مناسب ذکر کرده ام. بدیهی است مسئولیت تمامی مطالبی که نقل قول دیگران نباشد بر عهده خویش می دانم و جویگویی آن خواهم بود.

دانشجو تائید می نماید که مطالب مندرج در این پایان نامه نتیجه تحقیقات خودش می باشد و در صورت استفاده از نتایج دیگران مرجع آن را ذکر نموده است.

فاطمه یزدان پناه

نام و نام خانوادگی دانشجو

۹۳/۱/۲۲

تاریخ و امضاء

اینجانب فاطمه یزدان پناه دانشجوی ورودی سال ۱۳۸۹ مقطع کارشناسی ارشد رشته مدیریت دولتی گواهی می نمایم چنانچه بر اساس مطالب پایان نامه خود اقدام به انتشار مقاله، کتاب، و ... نمایم ضمن مطلع نمودن استاد راهنما، با نظر ایشان نسبت به نشر مقاله، کتاب، و ... و به صورت مشترک و با ذکر نام استاد راهنما مبادرت نمایم.

فاطمه یزدان پناه

نام و نام خانوادگی دانشجو

۹۳/۱/۲۲

تاریخ و امضاء

کلیه حقوق مادی مترتب از نتایج مطالعات، آزمایشات و نوآوری ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه پیام نور می باشد.

فروردین ۱۳۹۲

ماه و سال

تقدیم

به پدر و مادر عزیزم که در مسیر زندگی و دوران تحصیل مرا مورد حمایت خود قرار دادند. از ایشان صمیمیت، وفاداری،

گذشت، فداکاری، بخشش و صبر آموخته‌ام.

به برادر عزیز و خواهران مهربانم که از بهرمان من بودند.

به همسر فداکارم که با همراهی های خود مراد انجام پایان نامه حاضر یاری نمود.

پاس و قدردانی

از جناب آقای دکتر موغلی که افتخار شکر دمی ایشان را دارم و علی رغم مشغله فراوان راهنمایی پایان نامه حاضر را قبول زحمت فرمودند و همواره در طول تحصیل و انجام پایان نامه مرا از راهنمایی های ارزنده خویش بهره مند نمودند.

از سرکار خانم دکتر نیک کار به پاس قبول زحمت مشاوره و

سرکار خانم دکتر تابع بردبار به پاس قبول زحمت داور سی این پایان نامه

کمال تشکر و قدردانی را دارم.

چکیده:

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین مهارت های تفکر انتقادی با گرایش به تفکر انتقادی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی پیام نور شیراز می باشد. در این مطالعه علاوه بر بررسی وضعیت مهارت های تفکر انتقادی و تعیین میزان گرایش پاسخگویان به تفکر انتقادی، رابطه بین هر کدام از این متغیرها و ابعاد آن ها نیز مورد بررسی قرار گرفت. تأثیر متغیر جنسیت در هر کدام از متغیرها بررسی شد و در نهایت به بررسی این موضوع پرداخته شد که کدامیک از مؤلفه های گرایش به تفکر انتقادی، قدرت پیش بینی کننده قوی تری برای مهارت به تفکر انتقادی است.

جهت انجام این پژوهش تعداد ۲۵۰ نفر از دانشجویان به صورت نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند و برای گردآوری اطلاعات از دو پرسشنامه مهارت های تفکر انتقادی کالیفرنیا (فرم ب) و گرایش به تفکر انتقادی کالیفرنیا استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده ها با روش های آمار توصیفی و استنباطی صورت گرفت. یافته ها نشان داد که پاسخگویان از مهارت های تفکر انتقادی پایینی برخوردارند و در مورد میزان گرایش به تفکر انتقادی، گرایش مثبت به آن وجود دارد به جز بعد رشدیافتگی که گرایش پاسخگویان به آن در حد متوسط است.

همچنین نتایج نشان می دهد که بین گرایش به تفکر انتقادی و مهارت های آن رابطه معنی داری وجود دارد. این بدان معنی است که با افزایش گرایش دانشجویان به تفکر انتقادی، مهارت آن ها نیز بهبود می یابد و این نتیجه قابل تعمیم به کل جامعه آماری است.

در بررسی ابعاد مهارت های تفکر انتقادی در دانشجویان دختر و پسر مشخص شد که تنها در دو بعد استنباط و استدلال قیاسی بین دختران و پسران دانشجو تفاوت معنی دار وجود دارد. همچنین با بررسی مؤلفه های گرایش به تفکر انتقادی در دانشجویان دختر و پسر مشخص شد که تفاوت معنی داری بین آن ها در ابعاد آزاداندیشی و انتقادپذیری، قدرت سازماندهی و رشدیافتگی وجود ندارد. در مورد سایر ابعاد نیز گرایش دانشجویان دختر به ابعاد جستجوگری اطلاعات، قدرت تجزیه و تحلیل، اعتماد به نفس و پرسشگری بیشتر از پسران می باشد.

نتایج حاصل از آزمون ها نشان داد که بین مهارت های تفکر انتقادی و بعد ارزشیابی و استدلال استقرایی دانشجویان گروه علوم انسانی و علوم پایه تفاوت معنی دار وجود دارد و در سایر ابعاد تفاوت معنی داری مشاهده نشد. همچنین مشخص شد که مؤلفه پرسشگری در گرایش به تفکر انتقادی قوی ترین و مؤلفه جستجوگری حقیقت ضعیف ترین پیش بینی کننده مهارت تفکر انتقادی است.

واژگان کلیدی: تفکر انتقادی- مهارت های تفکر انتقادی-گرایش های تفکر انتقادی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- بیان مسئله
۶	۳-۱- اهمیت پژوهش
۹	۴-۱- اهداف پژوهش
۱۱	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش
۱۲	۱-۲- مبانی نظری پژوهش
۱۲	۱-۱-۲- ماهیت تفکر
۱۲	۲-۱-۲- ابعاد تفکر
۱۳	۱-۲-۱-۲- تفکر منطقی
۱۴	۲-۲-۱-۲- تفکر خلاق
۱۵	۳-۲-۱-۲- تفکر تحلیلی و شهودی
۱۶	۴-۲-۱-۲- تفکر انتقادی
۱۷	۳-۱-۲- تفکر در اسلام
۱۹	۴-۱-۲- تفکر و متغیرهای دیگر
۱۹	۱-۴-۱-۲- تفکر و حل مسئله
۱۹	۲-۴-۱-۲- تفکر و فراشناخت
۲۰	۳-۴-۱-۲- تفکر و عواطف
۲۳	۴-۴-۱-۲- تفکر و عمل
۲۵	۵-۴-۱-۲- تفکر و جامعه

- ۲۶ -----۲-۱-۵-سبک های تفکر
- ۲۹ -----۲-۱-۶-مفهوم تفکر انتقادی و پیشینه آن
- ۳۱ -----۲-۱-۷-تعریف تفکر انتقادی
- ۳۷ -----۲-۱-۸-تاریخچه تفکر و آموزش انتقادی
- ۴۰ -----۲-۱-۹-مبانی نظری آموزش انتقادی
- ۴۳ -----۲-۱-۱۰-نظریه انتقادی اولیه
- ۴۵ -----۲-۱-۱۱-مقایسه تفکر عادی و تفکر انتقادی
- ۴۶ -----۲-۱-۱۲-اجزای اصلی تفکر انتقادی
- ۴۹ -----۲-۱-۱۳-ویژگی های تفکر انتقادی
- ۵۰ -----۲-۱-۱۴-ویژگی های متفکران انتقادی
- ۵۲ -----۲-۱-۱۵-مهارت های تفکر انتقادی
- ۵۳ -----۲-۱-۱۶-بازنگری مهارت ها و توانایی های تفکر انتقادی
- ۵۶ -----۲-۱-۱۷-گرایش های تفکر انتقادی
- ۵۸ -----۲-۱-۱۸-مدل های تفکر انتقادی
- ۶۲ -----۲-۱-۱۸-۱-مدل تفکر انتقادی پاول و الدر
- ۶۳ -----۲-۱-۱۸-۲-۸ عنصر تفکر
- ۶۴ -----۲-۱-۱۹-موانع تفکر انتقادی
- ۶۶ -----۲-۱-۲۰-نظریه های یادگیری همسو با تفکر انتقادی
- ۶۸ -----۲-۱-۲۱-خواندن انتقادی
- ۶۹ -----۲-۱-۲۱-۱-فنون خواندن انتقادی
- ۷۳ -----۲-۱-۲۲-راه های پرورش تفکر انتقادی و چگونگی بکارگیری آن در کلاس درس
- ۷۵ -----۲-۱-۲۲-۱-پنج نکته اساسی برای ایجاد یک کلاس درس واکنش متقابل
- ۷۷ -----۲-۱-۲۲-۲-پنج نوع تکلیف نوشتاری برای تفکر انتقادی
- ۷۹ -----۲-۱-۲۳-پژوهش های انجام شده پیرامون مهارت های تفکر انتقادی
- ۷۹ -----۲-۱-۲۳-۱-پژوهش های داخل کشور

۸۲	-----	۲-۲۳-۱-۲- پژوهش های خارج از کشور
۸۵	-----	۲-۲۳-۱-۲- نقد پژوهش های درباره مهارت های تفکر انتقادی
۸۶	-----	۲-۲۴-۱-۲- پژوهش های انجام شده درباره گرایش به تفکر انتقادی
۸۶	-----	۲-۲۴-۱-۲- پژوهش های داخل کشور
۸۷	-----	۲-۲۴-۱-۲- پژوهش های خارج از کشور
۸۸	-----	۲-۲۴-۱-۲- نقد پژوهش های درباره گرایش به تفکر انتقادی
۸۹	-----	۲-۲۵-۱-۲- چارچوب نظری
۹۳	-----	۲-۲۶-۱-۲- مدل مفهومی پژوهش
۹۴	-----	۲-۲۷-۱-۲- فرضیه های پژوهش
۹۴	-----	۲-۲۸-۱-۲- پرسش های پژوهش
۹۵	-----	۲-۲۹-۱-۲- تعریف مفاهیم و متغیرها
۹۸	-----	فصل سوم: روش شناسی تحقیق
۹۹	-----	۳-۱-۱- روش تحقیق
۹۹	-----	۳-۲-۱- جامعه آماری، حجم نمونه و نحوه نمونه گیری
۱۰۱	-----	۳-۳-۱- شیوه ها و ابزار گردآوری داده ها
۱۰۱	-----	۳-۳-۱- پرسشنامه مهارت های تفکر انتقادی کالیفرنیا- فرم ب
۱۰۲	-----	۳-۳-۲- پرسشنامه گرایش به تفکر انتقادی کالیفرنیا
۱۰۳	-----	۳-۴-۱- پایایی و روایی
۱۰۴	-----	۳-۴-۱- روایی ابزار سنجش
۱۰۸	-----	۳-۴-۲- پایایی
۱۱۲	-----	۳-۵- روش تجزیه و تحلیل داده ها
۱۱۳	-----	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل آماری
۱۱۴	-----	۴-۱- مقدمه
۱۱۴	-----	۴-۱- بررسی خصوصیات پاسخگویان

۱۱۶ ----- ۲-۴- آزمون فرضیه‌های تحقیق

۱۱۸ ----- ۳-۴- پرسش‌های پژوهش

۱۴۵ ----- فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات تحقیق

۱۴۶ ----- ۱-۵- مقدمه

۱۴۶ ----- ۲-۵- بحث و نتیجه‌گیری از فرضیات پژوهش

۱۴۶ ----- ۱-۲-۵- نتایج حاصل از بررسی فرضیه اول

۱۴۷ ----- ۲-۲-۵- نتایج حاصل از بررسی فرضیه دوم

۱۴۷ ----- ۳-۲-۵- نتایج حاصل از بررسی فرضیه سوم

۱۴۸ ----- ۳-۵- بررسی پرسش‌های پژوهش

۱۵۹ ----- ۴-۵- پیشنهادها

۱۵۹ ----- ۱-۴-۵- پیشنهادهای کاربردی

۱۶۰ ----- ۲-۴-۵- پیشنهادهای پژوهشی

۱۶۱ ----- ۵-۵- محدودیت‌ها

۳۶ ----- فهرست جداول

۳۶ ----- جدول ۱-۲، تعاریف منتخب از تفکر انتقادی

۴۶ ----- جدول ۲-۲، مقایسه تفکر عادی و تفکر انتقادی از دیدگاه لیپ من

۵۴ ----- جدول ۳-۲، بازنگری مهارت‌ها و توانایی‌های تفکر انتقادی

۵۷ ----- جدول ۴-۲، مقایسه گرایش‌های تفکر انتقادی

۱۰۲ ----- جدول ۱-۳، نحوه توزیع فراوانی سوالات پرسشنامه مهارت‌های تفکر انتقادی کالیفرنیا

۱۰۳ ----- جدول ۲-۳، نحوه توزیع فراوانی سوالات پرسشنامه گرایش تفکر انتقادی کالیفرنیا

۱۰۶ ----- جدول ۳-۳، ضرائب همبستگی پیرسون بین گویه‌های طیف گرایش به تفکر انتقادی با مؤلفه‌های آن

۱۰۹ ----- جدول ۴-۳، آزمون پایایی گویه‌های طیف مهارت تفکر انتقادی

۱۱۱ ----- جدول ۵-۳، ضریب آلفای کرونباخ حاصل از آزمون پایایی مؤلفه‌های گرایش به تفکر انتقادی

- جدول ۴-۱-الف، توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنس-----۱۱۴
- جدول ۴-۱-ب، توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن-----۱۱۵
- جدول ۴-۱-ج، توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب گروه تحصیلی-----۱۱۵
- جدول ۴-۲-۱، رابطه مهارت های تفکر انتقادی با گرایش به تفکر انتقادی-----۱۱۶
- جدول ۴-۲-۲، آزمون معنی داری تفاوت میانگین نمره پاسخگویان از طیف مهارت تفکر انتقادی-----
۱۱۷
- جدول ۴-۲-۳، آزمون معنی داری تفاوت میانگین نمره پاسخگویان از طیف گرایش به تفکر انتقادی-----
۱۱۸
- جدول ۴-۳-۱-الف، آزمون معنی داری تفاوت میانگین نمره تفکر انتقادی و ابعاد آن با نمره ملاک-----
۱۲۰
- جدول ۴-۳-۱-ب، حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار نمره پاسخگویان از متغیر مهارت تفکر
انتقادی و ابعاد آن-----۱۲۱
- جدول ۴-۳-۲-الف، آزمون معنی داری تفاوت میانگین نمره پاسخگویان از گرایش به تفکر انتقادی و
مؤلفه های آن با نمره ملاک-----۱۲۴
- جدول ۴-۳-۲-ب، حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار نمره پاسخگویان از طیف گرایش به
تفکر انتقادی و مؤلفه های آن-----۱۲۵
- جدول ۴-۳-۳-الف، ضریب همبستگی پیرسون بین مهارت تفکر انتقادی با گرایش به تفکر انتقادی و
ابعاد آن-----۱۲۷
- جدول ۴-۳-۳-ب، ضریب همبستگی پیرسون بین ارزشیابی مهارت تفکر انتقادی و گرایش به تفکر
انتقادی و مؤلفه های آن-----۱۲۸
- جدول ۴-۳-۳-ج، ضرائب همبستگی پیرسون بین تجزیه و تحلیل مهارت تفکر انتقادی و گرایش به
تفکر انتقادی و مؤلفه های آن-----۱۳۰
- جدول ۴-۳-۳-د، ضرائب همبستگی پیرسون بین بعد استنباط مهارت تفکر انتقادی و گرایش به تفکر
انتقادی و مؤلفه های آن-----۱۳۲
- جدول ۴-۳-۳-ه، ضریب همبستگی پیرسون بین بعد استدلال استقرائی مهارت تفکر انتقادی و گرایش
به تفکر انتقادی و مؤلفه های آن-----۱۳۳
- جدول ۴-۳-۳-ی، ضرائب همبستگی پیرسون بین مهارت استدلال قیاسی و گرایش به تفکر انتقادی و
مؤلفه های آن-----۱۳۵
- جدول ۴-۴-۴، آزمون معنی داری تفاوت میانگین نمره پاسخگویان از طیف مهارت تفکر انتقادی و
ابعاد آن بر حسب جنس-----۱۳۶

جدول ۴-۳-۵، آزمون معنی‌داری تفاوت میانگین نمره پاسخگویان از طیف گرایش به تفکر انتقادی و ابعاد آن----- ۱۳۸

جدول ۴-۳-۶، آزمون معنی‌داری مهارت تفکر انتقادی پاسخگویان بر حسب گروه تحصیلی-- ۱۴۰

جدول ۴-۳-۷، آزمون معنی‌داری تفاوت میانگین نمره پاسخگویان از طیف گرایش به تفکر انتقادی و ابعاد آن----- ۱۴۱

جدول ۴-۳-۸: معادله رگرسیون مهارت تفکر انتقادی در مراحل مختلف بر حسب ضرائب B و β ----- ۱۴۴

فهرست نمودارها----- ۶

نمودار ۱-۱ فرایند دانش----- ۶

نمودار ۱-۱۸-۱-۲ مدل تفکر انتقادی پاول و الدر----- ۶۲

نمودار ۱-۱۸-۲ عناصر تفکر----- ۶۳

نمودار ۱-۲۱-۱-۲ مراحل خواندن انتقادی----- ۷۲

نمودار ۱-۲۶-۱-۲ مدل مفهومی پژوهش----- ۹۳

فهرست پیوست‌ها----- ۱۷۵

پیوست ۱- جزئیات عناصر مدل تفکر انتقادی پاول و الدر----- ۱۶۲

پیوست ۲- ۳۵ بعد تفکر انتقادی پاول----- ۱۶۴

پیوست ۳- خصوصیات تفکر خوب از منظر نیکرسون----- ۱۶۷

پیوست ۴- آزمون مهارت‌های تفکر انتقادی کالیفرنیا-فرم ب----- ۱۶۹

پیوست ۵- پرسشنامه گرایش به تفکر انتقادی کالیفرنیا----- ۱۸۵

فهرست منابع----- ۱۹۵

منابع فارسی----- ۱۹۵

منابع لاتین----- ۲۰۲

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه:

پیشرفت انسان در زمینه علمی، ادبی، هنری، اخلاقی و معنوی همه در نتیجه تفکر اندیشمندانه حاصل می شود و حل مشکلات زندگی اجتماعی و در سایه ی تفکر و تعقل صورت می گیرد. حضرت علی (ع) در این زمینه می فرماید: «لا یستعان علی الدهر الا بالعقل»؛ تنها از طریق عقل می توان بر زمانه پیروز شد (نهج البلاغه: ۳۲۱/۹۸۷ و شریعتمداری، ۱۳۸۰: ۱۸). این در حالی است که امروزه متأسفانه به دلیل پیشرفت های علوم و فنون و براساس بعضی از رویکردهای روانشناختی، مدارس توجه خود را بیشتر به انتقال اطلاعات و حقایق معطوف کرده و از تربیت انسان های متفکر و خلاق فاصله گرفته اند (شعبانی، ۱۳۸۲: ۵۱). البته خوشبختانه در سالهای اخیر روانشناسان پرورشی و دیگر صاحب نظران از تأکید زیاد مدارس بر انتقال دانش و اطلاعات به دانش آموزان انتقاد کرده و معلمان را بیشتر به پرورش مهارت های اندیشیدن و تفکر در یاد گیرندگان توصیه کرده اند (سیف، ۱۳۷۹: ۵۵۰). پژوهش ها نشان می دهد آموزش مهارت های تفکر به عنوان اولویت اصلی در برنامه ریزی های آموزشی مراکز تعلیم و تربیت در نظر گرفته شده است (شعبانی، ۱۳۷۸: ۵۱). به زعم استونر^۱ (۱۹۹۹: ۱۱) آموزش تفکر انتقادی^۲ به انگیزه ای برای یادگیری، کسب مهارت های حل مسئله، تصمیم گیری و خلاقیت منجر می گردد. از سوی دیگر، بدیهی است که در عصر کنونی کتاب های درسی قبل از چاپ شدن کهنه می شود و بیشتر مشاغل، سریعاً تغییر می کند؛ لذا تعلیم و تربیت نیز باید دگرگون گردد و به پرورش تفکر بویژه تفکر انتقادی در افراد به منزله یکی از هدف های اصلی تعلیم و تربیت بیشتر توجه شود. در فرایند آموزش باید ضمن تقویت روحیه انتقادپذیری در معلمان، زمینه بررسی و تحقیق را در شاگردان به وجود آورد (مایرز^۳، ۱۳۷۴: ۱۵). از آنجا که موفقیت هر نظامی به توانایی افراد در تحلیل و تصمیم گیری متفکرانه بستگی دارد (شعبانی، ۱۳۸۲: ۵۱)، آموزش و پرورش هر کشور نباید از این امر مهم غافل بماند. دانش آموزان در فرایند آموزش باید بتوانند ادراک حسی، فهم نظریات مختلف و تفکر علمی و نقاد خود را تقویت کنند و رشد دهند. چنین فرصتی با دستور دادن، موعظه کردن، القاء و ترغیب به تقلید و اطاعت از دیگری به وجود نمی آید؛ زیرا محدود

1-Stoner

2- critical thinking

3- Myers

ساختن تعلیم و تربیت به انتقال و حفظ حقایق علمی، رشد طبیعی دانش آموزان را محدود می کند (شریعتمداری، ۱۳۸۰:۲۳). بنابراین هدف اصلی تعلیم و تربیت باید تربیت انسانهای متفکر و خلاق باشد. همه دروس باید به فراگیران کمک کند تا ضمن استدلال، مطالب را تجزیه و تحلیل و ارزشیابی کنند (کومبز^۱، ۱۳۷۳:۲۱) تا بدین وسیله تفکر انتقادی در آنان شکل گیرد و برای ورود به عرصه کار و زندگی آماده شوند؛ زیرا تفکر انتقادی قدرتی ذهنی- جسمی در شخص ایجاد می کند که او را برای رقابت ها و چالش های دنیای به سرعت متغیر کنونی آماده می سازد (پل^۲، ۱۹۹۳:۵۶).

۱-۲- بیان مسئله:

آینده متعلق به جوامعی است که خود را آماده یادگیری می کنند (مارشال و تاکر^۳، ۱۹۹۲، به نقل از قریب و همکاران، ۱۳۸۸). امروزه شرایط بازار کار برای دانش آموختگان دانشگاهی روز به روز دشوار تر می شود، کارفرمایان انتظار دارند با استخدام فردی با تحصیلات دانشگاهی به خلاقیت و نوآوری های لازم برای حل مسائل و مشکلات کاری دست یابند، آن ها به دنبال فردی هستند که قدرت جمع آوری اطلاعات، تجزیه و تحلیل، سازماندهی، نتیجه گیری و ارائه بازخورد لازم را داشته باشد. کلیه مهارت های ذکر شده، اجزای اصلی تفکر انتقادی به شمار می روند (گاردنر و جولر^۴، ۲۰۰۱؛ به نقل از قریب و همکاران، ۱۳۸۸). اهمیت پرورش مهارت های تفکر انتقادی در حدی است که برخی صاحب نظران تفکر انتقادی را هدف عمده تحصیلات و تجارب دانشگاهی برشمرده اند (مایرز، ۲۰۰۱؛ به نقل از منبع پیشین).

دایره المعارف آنلاین بریتانیا^۵ (۲۰۰۶) تفکر را، واکنش مغز برای پاسخ به محرک و عمدتاً حل مسئله در نظر گرفته و از جمله اعمال شناختی سطح بالا محسوب نموده است (به نقل از قریب و همکاران،

1-Cumbs

2-Paul

3-Marshall & Tucker

4-Gardner & Jewler

5-Encyclopedia Britannia online

۱۳۸۸). یکی از مفاهیمی که در فرهنگ نامه ها در توضیح بیشتر واژه تفکر ارائه می شود، تفکر انتقادی است (استیب^۱، ۲۰۰۳).

برون داد اصلی آموزش عالی، تفکر انتقادی است (فاسیون، ژیانکارلو، فاسیون و گینن^۲، ۱۹۹۵). با وجود این، بسیاری از محافل آموزشی، به جای اینکه برای پرورش استعداد های فکری فراگیران اهمیت قائل شوند، بر یادگیری اطلاعات و محتویات تاکید می کنند (مایرز، ۲۰۰۱). تفکر انتقادی در مبحث اعتبار بخشی دانشکده ها از جمله نکات کلیدی می باشد و یکی از معیار های موسسات اعتبار سنجی، اندازه گیری رشد تفکر انتقادی در دانشجویان است (استیب، ۲۰۰۳).

لیپ من و انیس، تفکر انتقادی را دارای حداقل دو عنصر اساسی می دانند: یکی عنصر بررسی و ارزیابی دلایل، که مستلزم کسب مهارت های لازم برای درک درست و ارزیابی دلایل و ادعاهاست (مهارت تفکر انتقادی^۳) و دیگری روحیه انتقادی که شامل آمادگی ها، نگرش ها، خصوصیات ذهنی و صفات شخصی است (گرایش به تفکر انتقادی^۴). آن ها همچنین مطرح می کنند که مهارت های تفکر انتقادی به تنهایی بی فایده است، مگر اینکه فرد دارای روحیه انتقادی باشد (نوریس، ۱۹۸۵؛ به نقل از مهری نژاد، ۱۳۸۶).

فاسیون (۱۹۹۰) اتفاق نظر متخصصان درباره تفکر انتقادی را به شرح زیر مطرح می سازد:

تفکر انتقادی، تفکری است هدف مند، قضاوت خود تنظیمی که منجر به مهارت های تحلیل^۵، ارزشیابی^۶ و استنباط^۷ به همراه تبیین مفهومی، روش شناختی، و ملاک شناسی مبتنی بر چنین قضاوتی است.

1-Staib

2-Facion,Giancarlo,Facion,Gainen

3- critical thinking skills

4- critical thinking disposition

5-Analysis

6-Evaluation

7-Inference

همچنین فاسیون و فاسیون (۱۹۹۲) مجموعه ای متشکل از هفت خصوصیت ذهنی را در گرایش به تفکر انتقادی معرفی کردند: حقیقت یابی^۱، روشنفکری^۲(ذهن باز)، تحلیل گری^۳، قدرت سازماندهی^۴، اعتماد به نفس^۵، پرسش گری^۶ و بلوغ^۷(کمال). این خصوصیات گرایش به تفکر انتقادی از اجماع کمیته دلفی آمریکایی درباره تفکر انتقادی ایده آل و بصورت تجربی از پروژه های بررسی شده بدست آمده است (فاسیون، فاسیون ، و سانچز، ۱۹۹۴؛ فاسیون و دیگران، ۱۹۹۵). علاقه به توسعه مهارت های تفکر انتقادی در محافل آموزشی، پدیده ای جدید نیست، منشأ چنین علاقه ای به آکادمی افلاطون بر می گردد، مدلی که دانشگاههای غربی سرانجام از آن برخاستند و به تدریج، به دلیل پیشرفت های مختلف علمی و تغییرات همزمان در اهداف آموزشی، بیشتر به انتقال اطلاعات توجه کرده اند (واگان-روبل^۸، سولیوان و اسمیت^۹، ۱۹۹۷؛ به نقل از بابامحمدی و خلیلی، ۱۳۸۳). اهداف غایی و کلی تعلیم و تربیت، ناگزیر باید تغییر یابد زیرا سخنرانی به عنوان روش غالب در بسیاری از مراکز آموزشی، باعث ترویج سبک انفعالی تعلیم و تربیت می شود که در آن تفکر انتقادی یا فقط بطور ضمنی آموزش داده می شود و یا هرگز یاد داده نمی گردد (نالز^{۱۰}، ۱۹۸۰). براین اساس، یکی از اهداف ملی تحصیل در امریکا تا سال ۲۰۰۰ میلادی (هدف پنجم)، به امر ارتقاء سطح مهارت های تفکر انتقادی دانشجویان در حین تحصیل اختصاص یافت، به طوری که ارتقاء سطح مهارت های تفکر انتقادی، یک نتیجه قابل انتظار از تحصیلات عالی دوره کارشناسی و بالاتر به حساب می آید

-
- 1-Truth-seeking
 - 2-Open-mindedness
 - 3-Analyticity
 - 4-Systematicity
 - 5-Self-confidence
 - 6-Inquisitiveness
 - 7-Maturity
 - 8-Vaughan-Wrobel
 - 9-O'Sullivan,Smith
 - 10-Knowles

(فاسیون و فاسیون^۱، ۱۹۹۳، آدامز، وایت لائو، استاورو جانسون^۲، ۱۹۹۶). بنابراین، باید نقش مراکز آموزشی به عنوان مخزن اطلاعات، و اساتید به عنوان سخنران و انتقال دهنده اطلاعات، تغییر نماید و دانشجویان به جای اینکه صرفاً به کسب و حفظ اطلاعات بپردازند، مهارت خویش را در تفکر و استدلال افزایش داده و پس از پردازش اطلاعات، آنها را به کار بندند (واگان-روبل، سولیوان، اسمیت^۳، ۱۹۹۷؛ به نقل از بابامحمدی و خلیلی، ۱۳۸۳). در واقع، تحصیلات عالی در مقطع کارشناسی کارشناسی و بالاتر باید سبب رشد و ارتقاء مهارت های تفکر انتقادی در دانشجویان گردد (مک پک^۴، ۱۹۸۴؛ به نقل از منبع پیشین). با توجه به آن چه مطرح شد، پژوهش حاضر برآن است که وضعیت مهارت های تفکر انتقادی و گرایش به تفکر انتقادی را در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه پیام نور شیراز بررسی و رابطه بین آن ها را در جامعه مورد نظر بررسی و تحلیل نماید.

۱-۳- اهمیت پژوهش:

تفکر انتقادی به منزله مهارت اساسی برای مشارکت عاقلانه در یک جامعه دموکراتیک شناخته شده و دردنیای مدرن تجارت به منزله مهارت ضروری مورد حمایت است (آندولینا^۵، ۲۰۰۱). حتی در موقعیت های روزمره، تفکر انتقادی، تفاوت واقعی میان موفقیت و شکست در هر کار را به مرز می نمایاند و به موفقیت یاری می رساند (آندولینا، ۲۰۰۱). به اعتقاد آلون تافلر در عصر دانایی اقتدار برای کسانی است که از دانش بیشتری برخوردار باشند. دانش از دیدگاه او در فرایند خاصی حاصل می شود.

1-Facion PA&Facion NC
2- Adams, Whitlow ,Stover& Johnson
3- Smith
4- McPeck
5- Andolina